

Форми організації заняття в дошкільному навчальному закладі

Навчання дошкільників здійснюється не лише на спеціально організованих заняттях, а й у повсякденному житті, у різноманітних видах діяльності дітей за допомогою форм організації навчального процесу.

Форма організації навчання — спільна навчальна діяльність педагога і дітей, що здійснюється в певному порядку і встановленому режимі.

Значною мірою вона виражає характер зв'язку між педагогом і дитиною, їхньої діяльності, місце заняття і режим його проведення. У дитячому садку використовують фронтальні, групові, індивідуально-групові, індивідуальні форми організації навчання. Головною вимогою у виборі форми організації навчання є необхідність сприяння дошкільникові у його бажанні навчатися. Як відомо, дитина розвивається тоді, коли вона переживає радість від процесу навчальної діяльності, здобутого результату.

Педагог повинен уміти визначати ступінь складності навчальних завдань, дбаючи, щоб навантаження було посильним для дошкільнят. Важливо забезпечити особистісно-орієнтований стиль керівництва навчальною діяльністю дітей, не допускати зверхності, ігнорування їхніх інтересів, поверхових оцінок зусиль. Усе має бути спрямованим на те, щоб навчання було для них цікавим, особистісно значущим. “Зробити серйозне заняття для дитини захоплюючим — ось завдання початкового навчання”, — стверджував К. Ушинський.

Необхідним компонентом процесу навчання є дидактичні засоби, оптимальне поєднання яких допомагає дошкільникам глибше пізнавати дійсність, збагачує їх враженнями, дає матеріал для спостережень, які вони використовують у навчальній, а згодом і в інших видах діяльності. Такими дидактичними засобами є слово (вихователя, дитини, художнє слово); образ (створюваний за допомогою технічних засобів, дидактичних матеріалів; об'єкти живої і неживої природи, їх зображення; існуючий в уяві дитини); дія (дитини, вихователя, дидактичні вправи, елементарні досліди). Добирають їх залежно від віку, форм мислення, рівня розумового розвитку дошкільника.

У ранньому віці малюк одержує нову інформацію здебільшого через дії з предметом, іграшкою, зі слів вихователя. У середньому дошкільному віці на передньому плані опиняється образ і слово, а дії сприяють закріпленню знань (наприклад, практичні дії у дидактичній грі). У старшому дошкільному віці, коли розвивається словесно-логічна форма мислення, можливі різноманітні поєднання дидактичних засобів, що залежить від матеріалу, який вивчається, індивідуальних особливостей дітей.

За провідною діяльністю розрізняють такі форми організації навчання дошкільників: дидактична гра, екскурсія, заняття.

Заняття. На перших етапах свого розвитку дошкільна педагогіка вбачала у заняттях можливість чимось зайняти дітей: іграшкою, розповіддю, малюванням. Пізніше головним змістом занять стали дидактичні ігри, вправи з дидактичним матеріалом, самостійна художня діяльність та ін. На сучасному етапі утвердився погляд на заняття як на форму впливу вихователя на дітей, виконання передбачених програмою завдань, тобто як на особливу форму організації навчання. Заняттю властиві такі ознаки: реальні можливості дітей активно засвоювати передбачені програмою знання і вміння; постійний склад дітей усієї вікової групи; провідна роль педагога, який визначає тему, завдання і зміст заняття, підбирає методи і прийоми, організовує й оцінює пізнавальну діяльність дітей, спрямовує їх на використання набутих знань, умінь і навичок у практичній діяльності.

Заняття є формою педагогічного впливу, яка поєднує розвивальний і виховний ефекти навчання, формує у дітей уміння активно засвоювати знання і творчо використовувати їх за безпосередньої участі педагога, що сприяє набуттю досвіду спільної діяльності з дорослим і однолітками.

Заняття — форма дошкільного навчання, за якої вихователь, працюючи з групою дітей у встановлений режимом час, організовує і спрямовує пізнавальну діяльність з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини.

Як стверджував К. Ушинський, дитина втомлюється не від самої діяльності, а від її одноманітності, тому потрібно протягом заняття чергувати різні види діяльності.

Однією з умов успішного навчання дітей дошкільного віку є поєднання навчальної роботи на заняттях і поза ними. Сучасні концепції дошкільного виховання націлюють педагогів на необхідність здійснення навчальних завдань не лише на заняттях, а й в різних формах роботи у повсякденному житті: на екскурсіях, прогулянках, під час різноманітних спостережень, дидактичних ігор, виконання ігрових вправ.

Отже, використання різноманітних форм організації навчання дошкільників забезпечує ефективне засвоєння знань, умінь і навичок, розвиток пізнавальних можливостей дитини.

Дидактична гра. Використовують її, як самостійну форму організації навчання і як частину заняття. Дидактичні ігри ознайомлюють дітей з різноманітними явищами, предметами та їх властивостями (формою, величиною, кольором, просторовим розміщенням).

Кожна дидактична гра має своє навчальне завдання, наприклад, ознайомити із властивостями і якостями предметів, порівняти предмети, явища тощо. Гра активізує довільні і мимовільні процеси сприймання, уваги, пам'яті. Якщо у ранньому віці майже всі заняття відбуваються у формі дидактичної гри, спрямованої на розвиток сенсорики, мовлення, ознайомлення з предметами і явищами дійсності, то для старших дошкільників вона набуває значення самостійної форми організації навчання. Найчастіше її використовують для закріплення знань, здобутих дітьми під час занять.

Екскурсія. Цінність екскурсії полягає у безпосередньому ознайомленні дітей із предметами, явищами природи, діяльністю дорослих у природних умовах. Починають проведення екскурсій у другій молодшій групі (екскурсії-огляди в межах дитячого садка, під час яких дітей ознайомлюють із його приміщеннями, організовують їхнє спостереження за роботою його працівників). Екскурсії з дітьми середньої групи проводять за межами дитячого садка (в магазин, на пошту, в бібліотеку та ін.).

Специфічне значення екскурсій полягає в забезпеченні першого сприймання невідомих предметів і явищ. За правильної методики таке сприймання є яскравим і цілісним, наснаженим емоційним ставленням дитини до побаченого, що сприяє розвитку її пізнавальних інтересів.

Однією з вимог до екскурсії є повторюваність її проведення, тому вихователь повинен раціонально розподілити знання, які діти мають отримати під час кожної екскурсії. Наприклад, оскільки для ознайомлення з осінню як порою року організовують три екскурсії в різні її періоди (ранньою, середньою («золотою»), пізньою осінню), педагог поступово вчить дітей спостерігати й аналізувати зміни у спостережуваних явищах. Пізнавальний матеріал ускладнюють як у плані поглиблення знань про об'єкт чи явище, так і завдяки розширенню кола предметів і явищ, із якими ознайомлюють дітей. Важливими умовами успішності екскурсії є раціональність спостереження, посильна участь дітей у ньому.

Екскурсія, як організована форма навчання має таку загальну структуру:

- 1) підготовчий етап. Педагог визначає її зміст, готує відповідний об'єкт, створює у групі настрій очікування цікавого і корисного, повідомляє певну інформацію щодо об'єкта, який діти спостерігатимуть;

- 2) власне екскурсія. Під час екскурсії вихователь організовує спостереження дітей, спрямовує їхню пізнавальну активність, стимулює мислення, увагу, сприяє розвитку уяви;

- 3) закріплення знань. Робота після екскурсії забезпечує закріплення отриманих під час спостережень знань і вражень. Із цією метою вихователь організовує використання зібраного матеріалу, читання відповідної художньої літератури, створює умови для розвитку ігрової діяльності за мотивами побаченого на екскурсії.

Головна перевага **нетрадиційних форм** в тому, що вони - у відповідності до мети проведення, можуть бути наповнені самим різноманітним змістом. Різнорізнорічним по складності, по тематиці, по ступеню серйозності.

«Що? Де? Коли?» і «Брейн-ринг» - ігри командні і кожному гравцеві це потрібно пам'ятати. На всіх попередніх заняттях вихователь повинен спостерігати за дітьми і їх симпатіями, стосунками один до одного, пробувати різні варіанти команд, щоб діти відчули єдність в команді. Можна, якщо дозволяє час, провести психологічне тестування на сумісність і комунікабельність дітей, їх темперамент. Ігрову частину заняття можна присвятити грі **«Реалії»**, яка дуже добре навчає взаєморозумінню і навчає будувати логічні ланцюжки знаходження відповіді.

Запитання для "Брейн-рингу" нічим принципово не відрізняються від запитань для "Що? Де? Коли?". Різниця лише в тому, що в них дуже рідко є більше двох ходів, а частіше лише один-єдиний. Крім того специфіка гри дозволяє використовувати запитання в яких немає чіткого відокремлення правильної версії від правдоподібної. Правильну відповідь потрібно вгадати, що в "Що? Де? Коли?" недопустиме. Якщо не вгадала одна команда, дивись, пощастить другій, а коли і та промаже запитання можна перенести і до наступного бою.

Суть гри «Реалії» полягає в тому, що інформація про який-небудь загаданий предмет (явище або факт) повідомляється не відразу, а поступово, порціями. Після кожної наступної порції гравці мають 10 (20, 30) секунд на обдумування. Але порцій 5, а можливість відповісти лише одна. І якщо відповідь неправильна, то команда в цьому раунді не отримує балів. Чим більше порцій заслухано, тим менша кількість балів дається за правильну відповідь.

Гра повинна вносити інтригу, тому запитання в «Реаліях» потрібно складати так, щоб з першого і другого повідомленого факту відповідь була можлива але дуже ризикована. Для цього повідомляється про задуману річ щось таке, що можуть знати лише одиниці. Або те, що може завадити знайти правильну відповідь серед декількох. Потім інформація поступово спрощується. Остання інформація повинна бути відома всім. Це приводить до того, що до відповіді додумуються всі, але дехто раніше за інших. Гру можна робити тематичною (наприклад про літературних героїв, вчених, історичні події і т.д.).

Можна робити на початку гри підказку у вигляді: «Зараз буде загадано неживий предмет» або "Зараз мова буде йти про літературного героя».

Ерудит - лото. Розвиває логічне мислення, розширює кругозір, тренує пам'ять, можливе використання, як в команді так й індивідуально, а також для визначення рейтингу гравців.

Ведучий читає запитання і дає на вибір чотири варіанти відповіді. Гравці вибирають правильний варіант протягом певного проміжку часу.

Розминка. Учасники стають у коло. Обирається тема, наприклад, тваринний світ, іграшки тощо. Кожний по черзі називає слово з поданої теми в алфавітному порядку. Учасник, який не назвав слово протягом 10 секунд, виходить за коло. У випадку, коли наступний учасник не може назвати правильне слово, той, хто стоїть за колом, може назвати слово, зайнявши у колі своє місце.

Гра-вікторина «Скажи мені, хто твій друг».

Завдання: добрати герою літературного твору друга, наприклад:

Кай-Герда

Буратіно-Мальвіна

Карлсон-Малиш

Робінзон-П'ятниця

Самоделкін-Карандаш

Хоттабич- Волька

Гра-вікторина «Впізнай героя». По опису героя літературного твору треба було його впізнати та відповісти, з якого він твору.

Вікторина «Чарівні кульки». Запитання, вміщені в різнокольорові кульки (які треба було проколоти):

1. Найменша дівчинка з казок Андерсена. (Дюймовочка)
 2. Назва великого зібрання творів Т. Шевченка. (Кобзар)
- Хто автор казки «Рукавичка». (Народ)
- Виконавець пісні «Во саду ли, в огороде». (Белка)
- Казка, де всі герої фрукти та овочі. (Пригоди Чиполіно)
- Найговірливіша жінка в українських казках. (Язиката Феська)
- Алі-Баба перехитрив 36 чи 38 розбійників? (40).

Вікторина-гра «Силова» На гірках з позначками ваги (5 кг, 10 кг, 20 кг, тощо) містилися запитання з казок, мультфільмів. Граючий сам обирає ту вагу, яка йому сподобалась. Чим більше вага – тим складніше запитання. Виграє той, хто «підніме» найбільшу вагу, тобто відповість на найбільш складні запитання.

1. Як звали корову кота Матроскіна? (Мурка).
2. Герой української народної казки, якому у тяжку хвилину допомогло гусеня. (Івасик – Телесик)
3. Як звали трьох товстунів? (Імен не було)
4. Який казковий герой посіяв гроші? (Буратіно)
5. За яку ціну купив дід козу у казці «Коза-дереза?» (За три копійки)
6. Назвіть ім'я подруги семи гномів (Білосніжка)

Четверта сторінка – «Віршовий феєрверк». Конкурс кращих виконавців улюблених віршів, гуморесок, пісень.

«Реалії» на тему «Герої казок і дитячих оповідань».

Реалія I.

1. В одному художньому творі він отримує травму на риболовлі. Описується, як заради здобуття їжі він бере уроки вокалу. Навіть дитині одразу видно, що він має дуже великі очі, вуха і рот. Російський художник увіковічнив його, як транспортний засіб високопоставленої особи. Як його не годуй, він все одно в ліс дивиться. (Вовк).

Реалія II.

1. Він - відомий спеціаліст в своїй області, відомий як у нас, так і за кордоном.
2. Він вдало проводить протезування і трансплантацію органів.
3. В складі робочої групи виїжджає в закордонне відрядження, де був захоплений групою терористів.
4. Він зумів перевиховати цих терористів. Він може вилікувати такі різноманітні захворювання, як ангіна, скарлатина, дифтерія, апендицит, малярія і бронхіт. (Доктор Айболить).

Реалія III.

1. Його колір співпадає з кольором його супостатів і вбивць.
2. Нам повідомили про його рештки двох видів, загальним числом шість.
3. Його доля - тема відомого циклу пародій.
4. Його господиня стара і не має можливості його захистити. Він загинув тому, що не вчасно захотів погуляти в лісі. (Сіренький козлик.)

Реалія IV.

1. Про них відомо, що двоє одягнені в одяг різних кольорів, а третій в головному уборі.
2. Їх родичі одного разу врятували одну європейську столицю.
3. Одного разу їх використовував житель Данії, як транспортний засіб.
4. Вони люблять чистоту, тому вмиваються в штучному водоймищі. За ними дуже сумує їхня господиня - бабуся.

(гуси).

Реалія V.

1. На думку військового льотчика Льва Вяткіна, він є типовим літературним героєм епохи науково-технічного прогресу.

3. Для нього краще на день народження мати не один торт і сім свічок, а навпаки - сім тортів і одну свічку.

4. Він - мужчина в розквіті сил.

5. Він є товаришем малюка.

(Карлсон).

Реалія VI.

1. Є твердження, що в нього людські очі, ступні і пальці.

2. Особливості поведінки цієї тварини також людські. Вона вміє ходити на двох ногах, вмивається, годує грудьми, няньчить і любить своїх дітей.

3. Вона, тварина, навіть поститься весь різдвяний піст.

4. Родич тварини був відомий всьому світові влітку 1980 року.

Часто наступає людям на вухо.

(Ведмідь).

Реалія VII.

1. Це всім відомі три зірки телеекрану, які ведуть одну з телепередач.

2. Один з них шатен, інший - блондин, а третій - лисий.

3. Незважаючи на рейтинг телепередачі, вона виходить лише ввечері.

4. Один з них любить добре попоїсти, другий займається дельтапланеризмом, а третій - дуже хороший і вірний друг.

5. Ці зірки - улюбленці малят на каналі "ГРТ".

(Філя, Степашка, Хрюша)